

Н. Т. Тверезовська, Л. А. Сатановська

ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2013

УДК 371.134:37.013.42:37.046(075.8)

ББК 74.52я73

Т 26

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-15263 від 01.10.2012 р.)*

Рецензенти:

Сидоренко В. К. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;

Барановська Л. В. – доктор педагогічних наук, професор.

Тверезовська Н. Т. Практика студентів у соціальних установах України
Т 26 [текст] : навч. посіб. / Н. Т. Тверезовська, Л. А. Сатановська. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 378 с.

ISBN 978-611-01-0599-6

У навчальному посібнику розглядаються теоретичні та методичні засади практичної підготовки соціальних педагогів, а саме на основі аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців для соціальної/соціально-педагогічної сфер показано можливості його прогресивних ідей при використанні в Україні. Розкрито професійні основи соціально-педагогічної роботи з різними соціальними групами та категоріями клієнтів, зміст навчальних практик у Національному університеті біоресурсів та природокористування України для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка»: навчальних (ознайомчої з фаху; соціально-педагогічної; соціально-педагогічної у сільській місцевості) практики, виробничої (соціально-педагогічної) і виробничої (соціально-педагогічної в соціальних службах) практик.

Рекомендовано для науковців, викладачів, студентів, соціальних педагогів, соціальних працівників.

УДК 371.134:37.013.42:37.046(075.8)

ББК 74.58я73

ISBN 978-611-01-0599-6

© Н. Т. Тверезовська, Л. А. Сатановська., 2013.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. Організація і проведення соціально-педагогічної практики студентів	8
2. Професійні основи соціально-педагогічної роботи з різними соціальними групами та категоріями клієнтів у практичному навчанні майбутніх фахівців	121
3. Практична підготовки соціальних педагогів у Національному університеті біоресурсів і природокористування України	252
ГЛОСАРІЙ	287
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	325
ДОДАТКИ	348

ПЕРЕДМОВА

Практика, як одна з важливих складових професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, посідає ключове місце у змісті його підготовки, визначаючи ті загальні і конкретні знання, інтелектуальні та практичні уміння і навички, якими мусить володіти висококваліфікований соціальний педагог.

Зростаючи вимоги до удосконалення практичної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, вимагають впровадження у навчальний процес її поетапної системи з послідовним нарощуванням рівня професійних знань і практичних навичок.

Одним із важливих завдань, яке потребує першочергового вирішення, є уточнення методологічних позицій при моделюванні професійної діяльності фахівця із соціальної педагогіки у громадсько-суспільній, виробничій, невиробничій, природоохоронній, побутовій та інших соціальних сферах діяльності та життя людини, оскільки нині не має єдиного підходу до методології створення моделі фахівця із соціальної педагогіки. Зокрема, такі поняття, як «професіограма», «модель фахівця», «кваліфікаційна характеристика», «вимоги до фахівця» та ін. використовуються як однопорядкові.

Проте поняття «модель фахівця» носить більш схематичний характер, відбиваючи особливості структури найбільш суттєвих складових частин. Створення такої моделі певною мірою сприятиме формуванню навчальних планів підготовки фахівців на рівні сучасних вимог.

У створенні моделі фахівця важливу роль відіграють практики студентів, як невід'ємні складові частини цієї структури.

Практика студентів передбачає неперервність і послідовність її проведення на основі визначеного обсягу теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок та здійснюється на базах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності: соціальних службах для молоді, навчальних закладах, позанавчальних установах різного напрямку, службах у справах

неповнолітніх, територіальних центрах обслуговування старих непрацездатних громадян, приймальниках-розподільниках для неповнолітніх, реабілітаційних центрів, управліннях соціального захисту населення тощо.

Практична підготовка студентів проводиться в умовах професійної діяльності під керівництвом викладачів університету та спеціаліста з даного фаху від бази практики.

Об'єктами соціально-педагогічного впливу виступають всі категорії населення, які тією чи іншою мірою потребують соціальної допомоги, підтримки, соціального захисту, а саме: діти-сироти, молоді інваліди, неповнолітні, які мають відхилення у поведінці, люди похилого віку, багатодітні та неблагополучні сім'ї та інші.

Організація практичної підготовки регламентується Положеннями про проведення практики студентів: вищих навчальних закладів України (затверджено наказом Міністерства освіти України від 8.04.1993 р. № 93) та університету (затверджено навчально-методичною комісією від 25.01.2002 р.).

Вирішальною силою і водночас стратегічною метою розвитку суспільства є людина, її моральне, фізичне і психічне здоров'я. На різних етапах історії України найбільш тяжкі втрати були зумовлені відсутністю належної уваги до людини як вищої цінності суспільства, її соціально-педагогічного захисту.

В умовах сучасної України актуалізація уваги до процесу становлення професійної соціально-педагогічної діяльності і підготовки відповідних фахівців зумовлена сукупністю чинників: зміною соціально економічної ситуації, яка стала складнішою і вимагає особливих зусиль всіх суб'єктів соціальної політики; розпадом традиційних економічних, політичних, суспільних структур; кризовими симптомами у духовному житті суспільства, сім'ї, окремої людини; орієнтація на ринкові відносини загострила такі проблеми, як бідність, безробіття і бездомність; соціальні і психологічні конфлікти, стресові ситуації загострили проблеми алкоголізму, наркоманії, злочинності, суїциду; відсутність цілісної соціальної політики захисту дитинства призвела до зростання кількості дітей з відхиленнями у психічному

та фізичному розвитку і здоров'ї, «соціальних сиріт», так званих «дітей вулиці» та ін.; отримання професійною соціальною педагогічною діяльністю юридичного статусу.

Проблема глибокого розуміння й оптимізації стратегії соціально-педагогічної освіти, пошуку ефективних технологій підготовки кадрів для роботи з людьми на початку ХХІ ст. набула особливого значення.

Спрямування українського суспільства на інтеграцію у світове співтовариство актуалізує необхідність ефективного вирішення багатьох соціальних і соціально-педагогічних проблем засобами професійної діяльності, окресливши тим самим значення підготовки відповідних фахівців як могутнього антикризового і стабілізуючого потенціалу розвитку суспільства. У нашій державі спостерігається тенденція розширення сфери соціального обслуговування, соціально-педагогічних послуг для населення, що вимагає підготовки фахівців як для роботи у закладах різного спрямування (медичних, пенітенціарних, геронтологічних, корекційно-реабілітаційних, корекції поведінки, загальноосвітніх школах, професійно-технічних і вищих навчальних закладах тощо), так і для роботи з різними категоріями споживачів соціально-педагогічних послуг (діти, молодь, люди з особливими потребами, безробітні, люди похилого віку та ін.). На сучасному етапі розвитку суспільства виникла потреба у фахівцях для: сфери соціально-педагогічного менеджменту, роботи в ресурсних центрах; зростає соціальне замовлення на соціально-педагогічних фахівців як широкого профілю, так і вузької спеціалізації.

Швидкий розвиток упродовж останнього десятиліття соціально-педагогічної теорії і сфери практичної діяльності вимагає розробки нових концепцій, моделей і технологій підготовки професійних фахівців, адекватних сьогоденню і соціально-історичній перспективі нашої країни.

Особливість соціально-педагогічної освіти в Україні полягає в тому, що розвиток професійної соціально-педагогічної діяльності випередив підготовку відповідних кадрів. Тому на порядку денному постало завдання

перекваліфікації і підготовки фахівців, які уже працюють у соціально-педагогічній сфері.

Необхідність створення ефективної системи неперервної професійної освіти соціальних педагогів зумовлена активним розвитком соціально-педагогічної практики, соціально-педагогічних знань, новими технологіями соціально-педагогічної діяльності, сучасними вимогами до рівня компетенції, мобільності і конкурентноздатності фахівців на ринку праці.

У посібнику висвітлено результати тривалого наукового пошуку теоретичного обґрунтування й розробки системи неперервної професійної практичної підготовки соціальних педагогів, зокрема для сільської місцевості.